

Ministerstwo Zdrowia

Departament
Zdrowia Publicznego

ZPŚ.055.5.2025.JK
Warszawa, 26 lutego 2025

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Na podstawie art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) zawiadamiam, że w związku z petycją skierowaną do Ministra Zdrowia o przypomnienie Państwowej Inspekcji Sanitarnej, że zabieg obowiązkowego szczepienia ochronnego dziecka nie może być wykonany bez zgody opiekuna prawnego tego dziecka, nie ma potrzeby podjęcia działań przez Ministra Zdrowia w odniesieniu do postulatu podniesionego w petycji.

UZASADNIENIE

Podstawą prawną do nałożenia obowiązku szczepień przeciw wybranym chorobom zakaźnym jest art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2024 r. poz. 924), który zobowiązuje osoby przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do poddawania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym na zasadach określonych w ustawie, przy czym zgodnie z art. 5 ust. 2 ww. ustawy w odniesieniu do osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych (m.in. osoba niepełnoletnia) odpowiedzialność za wypełnienie tego obowiązku ponosi osoba sprawująca nad tą osobą pieczę, albo jej opiekun faktyczny (zwykle są to rodzice). W świetle powyższych przepisów bezsporne jest, że obowiązek poddania się szczepieniom ochronnym wynika wprost z przepisów prawa, wobec czego nie ma podstaw do jego konkretyzacji w formie decyzji administracyjnej i stanowisko takie znajduje potwierdzenie w orzecznictwie sądów administracyjnych (m.in. wyrok WSA w Poznaniu z dnia 11 września 2015 r., sygn. akt IISA/Po534/15). Obowiązek poddania dziecka szczepieniom ochronnym jest bezpośrednio wykonalny i staje się egzekwowalny w chwili wejścia osoby objętej obowiązkiem w granice wiekowe określone przez ustawę – w tym bowiem okresie obowiązkowe szczepienia ochronne powinny zostać wykonane.

Przepisy ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi nie wprowadzają natomiast odrębnych regulacji związanych z wyrażeniem zgody na udzielenie

świadczenia, jakim jest wykonanie lekarskiego badania kwalifikacyjnego w celu wykluczenia przeciwwskazań do wykonania obowiązkowego szczepienia ochronnego oraz wykonanie samego szczepienia. Kwestię wyrażenia zgody na udzielenie określonych świadczeń zdrowotnych lub odmowy takiej zgody reguluje art. 16 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2024 r. poz. 581), zgodnie z którym pacjent ma prawo do wyrażenia zgody na udzielenie określonych świadczeń zdrowotnych lub odmowy takiej zgody. W przypadku pacjentów małoletnich to ich przedstawiciele ustawowi (najczęściej rodzice) mają prawo do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie przez lekarza innych świadczeń zdrowotnych. Zgoda oraz sprzeciw, o których mowa powyżej, mogą być wyrażone ustnie albo poprzez takie zachowanie pacjenta lub jego opiekuna prawnego, które w sposób niebudzący wątpliwości wskazuje na wolę poddania się proponowanym przez lekarza czynnościom, albo brak takiej woli. W przypadku, gdy rodzice nie wyrażają zgody na badanie kwalifikacyjne do szczepienia dziecka, podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych dokonuje stosownej adnotacji w dokumentacji indywidualnej wewnętrznej. Nie ma podstaw prawnych do żądania od rodziców podpisania dokumentu stwierdzającego odmowę zgody na szczepienie. Konieczność uzyskania zgody pacjenta lub opiekuna prawnego dziecka, której uzyskanie obciąża lekarza, wynika z art. 32 ust. 1 oraz ust. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz. U. z 2024 poz. 1287). Wykonanie świadczenia zdrowotnego wymaga poinformowania pacjenta o realizowanym świadczeniu oraz wymaga uzyskania zgody od pacjenta w formie ustnej lub pisemnej. W przypadku, gdy pacjent nie może samodzielnie udzielić zgody (np. ze względu na wiek), stosuje się konstrukcję tzw. zgody zastępczej – wyraża ją wówczas przedstawiciel ustawowy, którym wobec małoletnich dzieci są najczęściej ich rodzice.

Niemniej jednak, należy jeszcze raz wyraźnie podkreślić, o czym była już mowa powyżej, że w przypadku obowiązkowych szczepień, obowiązek ich wykonania wynika wprost z ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, a brak zgody szczepionego bądź jego przedstawiciela ustawowego nie zmienia faktu istnienia tego obowiązku. Oznacza to, że ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi stanowi *lex specialis* w zakresie możliwości odmowy poddania się szczepieniu ochronnemu w stosunku do ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Z uwagi na ustawowy obowiązek szczepień, odmowa zaszczepienia dziecka skutkuje powiadomieniem przez podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych właściwego powiatowego inspektora sanitarnego oraz wdrożeniem procedury, mającej na celu wyegzekwowanie tego obowiązku. Środkiem przymusu w takim przypadku jest grzywna w celu przymuszenia nakładana, przez wojewodę w trybie egzekucji administracyjnej obowiązku o charakterze niepieniężnym. Organem egzekucyjnym jest w takich sytuacjach wojewoda, natomiast status wierzyciela przysługuje powiatowemu inspektorowi

sanitarnemu. Obowiązek ten może być zatem egzekwowany przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej działające w oparciu o przepis art. 1 a pkt 13 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2025 r. poz. 132).

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że przedstawione stanowisko jest zgodne z orzecznictwem sądów administracyjnych. W wyroku z dnia 16 kwietnia 2013 r. sygn. akt. II SA/Bk 18/13, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku wprost wskazał, że w przypadku obowiązkowych szczepień ochronnych wyłączone jest uprawnienie pacjenta do wyrażenia zgody na udzielenie określonych świadczeń zdrowotnych lub odmowy takiej zgody. Sąd podkreślił ponadto, że „zaniechanie poddania się obowiązkowemu szczepieniu, mimo zastosowania środków egzekucji administracyjnej, rodzi odpowiedzialność karnoadministracyjną przewidzianą art. 115 par. 1 kodeksu wykroczeń”. Podobne stanowisko wyraził Naczelny Sąd Administracji w wyroku z dnia 19 marca 2024 r. sygn. akt. II GSK 27/21, uznając, że szczepienie dziecka bez zgody rodzica jest koniecznym przymusem. W uzasadnieniu ww. wyroku sąd wskazał, że „obowiązek szczepienia stanowi wprawdzie ingerencję w integralność fizyczną osoby i jako przymusowa interwencja medyczna wchodzi w zakres gwarancji prawa do poszanowania życia prywatnego i art. 8 Konwencji Praw Człowieka, jednakże ustawowy nakaz szczepień i wynikające stąd sankcje administracyjne realizują ważne cele społeczne, to jest ochronę zdrowia publicznego i ochronę praw innych osób”.

Mając powyższe na uwadze, należy wskazać, że postulat podnoszony w petycji, nie wymaga interwencji ze strony Ministra Zdrowia.

Pouczenie:

Zgodnie z art. 13 ust. 2 o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

Kuba Sękowski
Zastępca Dyrektora
/dokument podpisany elektronicznie/